

дві сторони однієї медалі. Вони мають однакові цілі сприяння сталому розвитку, що охоплює макро- та мікроекономічні аспекти державної політики, регулювання господарської діяльності та соціальної поведінки. Стале споживання і виробництво, в основному, спрямовані на підвищення ефективності використання ресурсів в процесі їх виробництва та споживання.

Покращання екологічної ситуації перестає бути рядком витрат державного бюджету, а стає власне суттю нової економічної системи. Таким чином держава формує нові економічні умови ведення бізнесу, які приваблюють інвестиції саме в розвиток нових "зелених" галузей та екологічної трансформації ("озеленення") традиційного господарства.

Враховуючи безпрецедентно низький рівень екологізації національної економіки серед європейських країн (Україна займає 87 місце серед країн світу за Індексом якості навколишнього середовища, згідно звіту ЮНЕСКО країна займає 95 місце серед 122 країн світу за рівнем раціонального використання водних ресурсів) безумовно актуальним завданням постає включення у загальноєвропейський та світовий процес побудови "зеленої" економіки українських науковців, бізнесу, громадськості тощо. Разом з тим, як було зазначено вище, це неможливо здійснити без наявності чіткого мотиваційного механізму для таких дій. Український бізнес, перш за все, необхідно стимулювати відповідними державними регуляторними важелями щодо сприятливої податкової політики в галузі екологічного обліку, пріоритетного інноваційно-інвестиційного розвитку у сфері "зелених" технологій та проектів. Крім того, на думку закордонних експертів, саме вітчизняний сектор «зелених послуг та технологій» є одним з найпривабливіших за умови здійснення виваженої та послідовної політики у сфері «зеленого» оподаткування. Сумарно цей потенціал оцінюється у 1200 млрд. грн., при цьому найбільшу питому вагу мають технології з енергозбереження та змін клімату (близько 199 млрд. грн.), управління відходами (8,3 млрд. грн.) та обладнання з очищення води (6 млрд. грн.).

Тому формування доктрини "зеленого" зростання розглядається як система довгострокових дій, що деталізує ресурсні можливості, обґрунтування вагомості "зеленого" зростання економіки України та формування сприятливого бізнес-середовища, як на державному, так і регіональному рівнях. Зазначена доктрина базується на аналізі можливостей більш ефективно використовувати наявні природні блага на принципах міжрегіональної (транснаціональної) кооперації та взаємної компенсації завданих збитків. Впровадження обраних заходів сформувавати сталу економічну систему, орієнтовану на забезпечення "зеленого" вектору розвитку економіки країни.

ЕКОПОСЕЛЕННЯ ЯК НОВІ ЕКОКУЛЬТУРНІ ЦЕНТРИ УКРАЇНИ

Гармаш О.І., Писаренко П.В.

Полтавська державна аграрна академія

Сучасним суспільством у виробництво і споживання залучається така кількість речовин і енергії, яка в десятки і сотні разів перевершує біологічні потреби людини. Це призводить до порушення екологічної рівноваги і, як наслідок, до екологічної кризи. «Римський клуб» так охарактеризував дану проблему: «Головним ворогом людства є людина. У пошуках нового об'єднуючого ворога ми прийшли до думки, що забруднення, загроза глобального потепління, дефіцит питної води і голод якраз і є таким ворогом. У своїй сукупності ці грізні явища являють собою саме таку загрозу, протистояти якій можливо лише спільно. Однак, розглядаючи ці загрози в якості спільного ворога, слід чітко розділяти причини і наслідки. Всі ці загрози породжені

втручанням людини у природні процеси, таким чином, подолати їх можна тільки шляхом зміни людського ставлення та поведінки. Справжній ворог – це сама людина» [4].

Зараз людство знаходиться перед відповідальним вибором, шлях від якого визначає можливість його виживання та розвитку. Це шлях екорозвитку – екологічно орієнтованого соціально-економічного розвитку. Людство повинно переводити свою економіку з невідновлюваних ресурсів на відновлювані, а технології – на ті, які не забруднюють навколишнє середовище. У України з'являється реальний шанс стати однією з провідних країн світу, оскільки далеко не кожна держава володіє поєднанням природно-кліматичних і трудових ресурсів такої якості, і далеко не кожен народ має таку природну любов до землі, до природи.

Хоча екопоселення почали виникли років 50 тому, потреби і можливості в них настільки нові, що суспільство, ще не встигло усвідомити їх. Як правило, **екопоселенням** називають альтернативне поселення, жителі якого усвідомлено вибрали екологічно стійкий спосіб життя. Альтернативні поселення в світі з'явилися в 1960-і роки, в період наростання соціально-екологічної кризи, як реакція на негуманну і екологічно нестійку систему взаємовідносин в сучасному суспільстві [5].

Екопоселення виростають з потреб і можливостей, викликаних:

- новими екологічними обмеженнями (через високий рівень щільності населення і технології),
- новою технікою і технологіями (від кращого розуміння екосистем до більш розгалужених каналів комунікації ; від ефективних технологій по відновлювані використанню ресурсів до нових форм організації суспільства),
- новим рівнем свідомості, який включає глобальне знання, накопичене за мільйони років історії життя на цій маленькій планеті в безмежжі Всесвіту) [2].

Принципи організації екопоселень:

- Органічне землеробство – використання невиснажливих технологій обробітку ґрунту (наприклад, принципи пермакультури). Забороняється використання отрутохімікатів і пестицидів на території екопоселення;
- Раціональне лісокористування і полікультурне лісовідновлення;
- Мінімізація енергоспоживання, що виявляється в будівництві енергоефективного житла, використанні відновлювальних джерел енергії, економії побутового енергоспоживання;
- Прагнення до автономності та незалежності від поставок ззовні, до повного самозабезпечення;
- Серед жителів екопоселень звичайною практикою є такі системи харчування як вегетаріанство, сиродіння, веганство;
- Більшість жителів екопоселень зазвичай дотримуються здорового способу життя, який включає в себе загартовування, активне фізичне навантаження, позитивний життєвий настрій. Також, на території екопоселень не вітається куріння, вживання спиртних напоїв і нецензурна лексика аж до повної їх заборони.

Незважаючи на нечисленність екопоселень, вони вирішують цілком конкретні завдання, зберігаючи природу, відновлюючи зруйнований ґрунт, стійко розвиваючись, займаючись екологічною просвітою. Своїм прикладом вони намагаються довести, що можна жити в гармонії з природою, не руйнуючи, але відновлюючи середовище проживання, швидше за все за ними майбутнє.

Українські екопоселення в порівнянні з західними аналогами, з одного боку, поставлені в набагато більш жорсткі умови, будучи змушені долати опір

бюрократичного механізму і тягар важких законів, але, з іншого боку, невідзначеність загальної ситуації в країні і відсутність чіткого статусу українських екопоселень створює широкі можливості для знаходження нових форм існування та взаємодії з державою[6].

В Україні налічується 15 екопоселень: «Буда» (Черкаська область); «Веснянка» (Харківська область); «Долина джерел» (Київська область); «Долина майстрів» (Чернігівська область); «Омелянівка» (Житомирська область); «Малинівка» (Херсонська область); «Поліські роси» (Червоноармійський район); «Світанок» (Донецька область); «Джерельне» (Запорізька область); «Рідне» (Київська область); «Роси» (Київська область); «Світле» (АР Крим); «Урочище Тартак» (Житомирська область); «Південні Сокільники» (Херсонська область); Сумська область (17 км від м. Кролевець). Найбільшим за кількістю сімей можна вважати «Долину Джерел», де мешкають 15 сімей, і розташованая 56 ділянок, інші ж налічує від 2 до 7 сімей [1].

Очевидно, що новий спосіб життя призводить до появи нових культурних традицій. Є всі підстави вважати, що екопоселення стануть не тільки центрами духовності та культури поза містами, а й новими типами культури суспільства[3].

Саме таким духовним поселенням став Ауровіль, Місто Зорі, заснований під егідою ЮНЕСКО. Його духовним засновником є Шрі Ауробіндо, котрий поширив ідею створення форми еволюційного переходу від людства, котре керується виключно Розумом, до людства, керованого істинною інтегрованою Свідомістю. Ауровіль — це те місце, де люди можуть жити в гармонії з самими собою і з оточуючими, відкидаючи всі національні суперечки, соціальні умовності, протиріччя моралі і протистояння релігій.

Щоб брати участь у створенні і житті екологічного поселення, людина часто повинна переосмислити і змінити свою систему цінностей. Саме тому не повинно бути ніякого насильства при ухваленні рішення про життя в поселенні. Стає очевидно, що багато моделей сталого розвитку, розроблені практикою екопоселень, і їх можна застосувати в якості альтернативного підходу до оживлення урбаністичного середовища сучасних міст, і навіть, можливо, для створення нової парадигми пригороду.

В умовах недосяжності домовленостей і компромісів на рівні держави і політичних сил, створення екопоселень як локальних ініціатив стало єдиною можливою альтернативою створення сильної, децентралізованою основи для сталого функціонування спільноти, яка повертає поселенням людський масштаб, поєднуючи в собі згуртованість маленьких міст з культурним розмаїттям великих.

Отже, екопоселення — це поселення людей, які прагнуть створити модель стійкого (збалансованого) життя. Це може бути новим поселенням або відродженим селом. Вони є прикладом моделі розвитку, яка об'єднує в собі декілька головних принципів: висока якість життя, збереження природних ресурсів, розвиток холістичного (цілісного) підходу до життя і людини, що, в свою чергу, має на увазі екологію людської домівки, залучення всіх членів поселення до прийняття загальних рішень, використання екологічних технологій.

Література

1. Бардакова О.О. Розвиток зеленого бізнесу на території екологічного поселення в Донецькому регіоні/ О.О. Бардакова <http://masters.donntu.edu.ua/2013/feht/bardakova/diss/indexu.htm>
2. Гилман Р. Экодеревни и устойчивые поселения / Роберт Гилман ; [пер. с англ. И. Гончаров, В. Шестаков]. — Москва : Колос, 1991. — 266 с.

3. Задорин И.В. Экопоселения как форма внутренней эмиграции: мотивация и перспективы распространения / И.В. Задорин /Итоговый комплексный аналитический отчет по результатам исследования (Версия от 27.11.12)
4. КРАТКИЙ ОБЗОР ДОКЛАДОВ РИМСКОМУ КЛУБУ <http://val--s.narod.ru/rome1.htm>
5. Кулясов И.П. ЭКОПОСЕЛЕНИЯ — новая форма сельских сообществ в России / И.П. Кулясов, А.А. Кулясова// Экология и жизнь. — 2008. — №10. — С. 20–26.
6. Хомякова А. П. «Экопоселения в России: проблемы и перспективы развития» / А.П. Хомякова <http://opec.ru/data/2013/04/09/1233209282/Хомякова-докл.pdf>

ЗМІНИ БІОРІЗНОМАНІТТЯ ЧЕРЕЗ ДЕГРАДАЦІЮ БІОЦЕНОЗІВ У ЗВ'ЯЗКУ З АНТРОПОГЕННИМ ВПЛИВОМ НА СЕРЕДОВИЩЕ

*Васильєва Л.А., Вискушенко А.П., Вискушенко Д.А., Власенко Р.П.,
Гарлінська А.М., Гирин В.К., Єрмошина Т.В., Костюк В.С., Павлюченко О.В.,
Сіваєва К.В., Тарасова Ю.В., Трускавецький Є.С., Стадниченко А.П.,
Шевчук С.Ю., Янович Л.М.*

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Кінець ХХ-го та початок ХХІ-го століть охарактеризувалися зростанням антропогенного впливу на навколишнє середовище. У зв'язку зі змінами середовища зменшуються абсолютна кількість популяцій, їх чисельність, щільність поселення популяцій, зменшується народжуваність, зростає смертність.

За останні роки в Україні спостерігається інтенсивне забруднення водотоків та ґрунтів промисловими скидами. Неочищені скиди, різні за походженням і концентрацією, потрапляючи у водойми та ґрунти, негативно впливають на гетеротрофних джгутикових, молюсків, дощових черв'яків, ракоподібних, викликаючи при цьому деградацію популяцій. Так, наприклад, у Шацьких озерах (Чорне, Люцимер, Згоранське, Пісочне, Лука) протягом останнього десятиліття ні нам, ні іншим дослідникам жодного разу не трапився *Theodoxus fluviatilis*, який 30–40 років тому тут зустрічався. Щільність населення *Th. fluviatilis* в Інгульці (Херсонська обл.) становить зараз усього лише 30 екз./м², тоді як 10 років назад вона сягала тут 125 екз./м².

Щодо *Physidae*, то у річках Зубра (Миколаїв Львівської обл.) і Тисмениця (Дрогобич тієї ж області) раніше спостерігались багаточисельні популяції *Physa fontinalis*, зараз же вони тут повністю зникли [1]. Значне органічне забруднення річок супроводжується евтрофікацією останніх. В евтрофікованих водоймах значно погіршуються умови дихання тварин, призводячи до загибелі зябродихаючих молюсків.

Якщо 10-15 років назад *Ph. fontinalis* зустрічалась в р. Вишня (Судова вишня Львівської обл.) у великих кількостях, то за останні 5 років в цій річці, яка перетворилась на стічну канаву, жодного екземпляра цього виду віднайти не вдалося. Щільність населення цього виду у річці Солокія (с. Добрячин Львівської обл.) 10 років назад сягала до 25 екз./м², а тепер не перевищує 2–3 екз./м².

Особливо негативні зміни відбулися в річкових біоценозах. Викликані вони зарегулюванням течії річок шляхом створення ряду найбільших водосховищ на Дніпрі, величезної кількості ставків і дрібних водоймищ, обсяги накопиченої води в яких перевищують обсяг Дніпровського каскаду. У результаті високопродуктивні самовідновлювальні річкові та заплавні екосистеми трансформувалися у нестабільні малопродуктивні ценози, в яких відбуваються регресивні сукцесії. Внаслідок цього фауна гідробіонтів, як ніяка інша, виявилася схильною до несприятливих змін. Зникають і стають малочисельними реофільні риби і безхребетні, їх місце займають види, пристосовані до життя у слабко насиченій киснем забрудненій воді. У таких умовах, перш за все,